

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1415

מסכת חולין ס"ו-ע"ב ♦ זבים ד', ה' - ה', א'

בס"ד, כ' תמוז תשפ"ו

השבוע בגליון

- ♦ ה"טריפות" נקבעו על פי תקופת חז"ל שהוגדרה כ"שני תורה"
- ♦ בן פקועה - המחלוקות, הראיות והדחיות
- ♦ מחזיק תיק התפילין יכנס קודם!
- ♦ האם יש לנהוג דיני טומאה בעובר כהן

- ♦ יצורים זעירים - האם אנו חייבים להתייחס אליהם?
- ♦ אסור לשתות חומץ!!!
- ♦ מדוע היחס אל ה"טריפות" לא השתנה עם ההתפתחויות הרפואיות
- ♦ הקב"ה ברא רפואות לכל המחלות

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

חצי כוס תה

הסיפור הבא נמנה על אותם סיפורים יחידים סגולה הראויים לכל עת. אפשר לספרו בלחש, לאור נר בודד לאחר חצות ליל; כמו גם בקול רועם באזני אלפי איש רוגשים תחת שמש קופחת. הוא נצחי, הוא אמיתי, והוא פונה ישר מן הלב ישר אל הלב. **סיפורו** של יהודי תמים, צדיק במידותיו, ישר בדרכיו, שהתגורר במקום מסויים, השמור במערכת, כמו גם שם השיעור בו התרחש המעשה, מפני צנעת הפרט, כפי שניתן יהיה להבין עם קריאת המעשה.

המעשה הנפלא הובא לידיעתנו על ידי הרב יעקב זיאת, ובשם קוראי מאורות הדף היומי הננו להודות לו מקרב לב.

מעשה שהיה, כך היה. **בעיר** מסויימת מתקיים שיעור של אנשים העוסקים למלאכתם במהלך היום, ובלילה הם מתכנסים לשיעור תורה.

דף א/ז כל השרץ

יצורים זעירים - האם אנו חייבים להתייחס אליהם?

עולם של יצורים זעירים, שעין אנוש לא שזפתן מעולם, התגלה עם המצאת כלי הראיה המיוחדים, עד שהתברר, כי גם האוויר שאנו נושמים מלא בברואים דקיקים, ובעקבות כך התפתחו נידונים הלכתיים מרתקים.

אסור לשתות חומץ!!! בוילנא התגורר תלמיד חכם בשם רבי פנחס אליהו, הידוע בשל ספרו "ספר הברית" שחובר על ידו במטרה להראות את נפלאות הבורא יתברך. אחד הסעיפים בספרו (מאמר ו' פ"ג, ועיין "דרכי תשובה" סימן פ"ד אות מ"ה), עורר רעש עצום. רבי אליהו כתב, כי אסור לשתות חומץ! שכן, תהליך התפתחותו של החומץ נעשה באמצעות תולעים זעירות, שאין אפשרות להיפטר מהן בלא טיפול מיוחד בעל ה"חכמת אדם" (בינת אדם שער איסור והיתר אות ל"ד) הכריז, כי "מה שכתב לאסור חומץ הבל הוא", שהרי, התורה אוסרת את שתיית החומץ על המזיר את עצמו מן היין (במדבר ג' ו'). הרי לנו, כי לשאר אדם, החומץ מותר. לא זו בלבד, גם בועז אמר לרות המואביה (רות ב' ז') "וטבלת פתך בחמץ". כל זאת, משום שיצורים זעירים שאינם נחזים בעין בלתי מזויינת, לא נכללו באיסור התורה המובא בסוגייתנו, לאכול שרצים.

לא ניתנה תורה למלאכים: "לא נתנה תורה למלאכים", מחרה מחזיק אחריו בעל "ערוך השולחן" (סימן פ"ד סעיף ל"א): "ובילדותי שמעתי מפי אחד שהיה במרחקים, וראה דרך זכוית המגדלת עד מאד כרבבות פעמים במים כל המיני ברואים. ולפי זה, איך אנו שותים מים... אמנם, האמת הוא דלא אסרה תורה במה שאין העין שולטת בו, דלא ניתנה תורה למלאכים, דאם לא כן, הרי כמה מהחוקרים כתבו שגם כל האויר הוא מלא ברואים דקים מן הדקים וכשהאדם פותח פיו בולע כמה מהם..."

לעילוי נשמת

מרת **סוסיא אניטה וולף** ע"ה ב"ר תאודורוס ז"ל

נלב"ע כ"ב תמוז תשע"ה **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

א"מ הר"ר **משה בעצר** ז"ל

בן ר' יהודה ז"ל

נלב"ע כ' בתמוז תשע"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **אבנר רייכמן** ז"ל

ב"ר אברהם שלמה ז"ל

נלב"ע י"ט בתמוז תשנ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י התנו הר"ר אשר אורנשטיין שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **שרה חיה שמלצר** ע"ה

ב"ר חיים ז"ל

נלב"ע כ"א בתמוז תש"ע

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידיו משפחת שטמברגר שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **יוסף** ב"ר שמואל זיינביל **פרושינובסקי** זצ"ל

נלב"ע כ"ג תמוז תשע"ז **תנצב"ה**

הונצח ע"י אחיו ידידו ר' שמחה רשף הי"ו ומשפ' שיחיו - גבעתיים

אמנם, יהודי שראיתו אינה חדה, אינו רשאי ליטול לידיו פרי, לבדוק אותו בעיניו ולהצהיר, "איני רואה מאומה". השל"ה הקדוש (שער האותיות אות ק' קדושה) מדגיש, כי "הבודק צריך להיות לו ראייה טובה ודקה", וה"חתם סופר" זצ"ל (או"ח סימן קל"ב) היה מכריז בדרשת שבת הגדול, כי אנשים שראיתם אינה מחודדת, יימנעו מאכילת חסה ויסתפקו באכילת "חריין" כדי שלא ייכשלו באיסורי תורה, חלילה.

מדוע היחס אל ה"טריפות" לא השתנה עם ההתפתחויות הרפואיות

אנו עומדים כעת בסיומו של הפרק השלישי במסכת חולין, פרק "אלו טרפות", אשר בו נמנים המחלות שחז"ל קבעו כי חשוכות מרפא הנה ובהמה שלקתה בהן היא "טריפה". אין מקום ראוי יותר לעסוק בו בשאלה המנקרת בלבו של כל לומד דף יומי, הלא עולם הרפואה התקדם ומצא פתרונות מבריקים לבעיות רפואיות סבוכות ואף סתומות. כיצד, איפוא, יש להתייחס לאותן בהמות שהוגדרו כ"טריפות" על ידי חז"ל, והיום ניתן לרפאותן בקלות.

ובכן, בשאלה עקרונית וחשובה זו עסקו רבותינו הראשונים, הרשב"א והרמב"ם, וכל אחד מהם התייחס אליה בהיבט שונה לחלוטין. גישתו של הרשב"א (שו"ת ח"א סימן צ"ח) תקיפה מאד. בתשובתו לשואל [ראה בהרחבה "מאורות הדף היומי מסכת זבחים דף קטז/א מאמר: "טריפה אינה יולדת", מדוע, וכיצד ננהג ב"טריפה" שילדה] הוא עונה, כי הוא אינו מאמין שהתרחש איזה שהוא שינוי מדברי חז"ל, ואם אירע כן הרי זה מעשה ניסים. במאמר הבא נתמקד בגישתו השונה של הרמב"ם.

הרמב"ם - סוגי המחלות אכן משתנים: הרמב"ם (הל' שחיטה פ"י הל' י"ב-י"ג) כותב: "ואין להוסיף על טריפות אלו כלל, שכל שאירע לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי דורות הראשונים והסכימו עליהן בבתי דיני ישראל אפשר שתחיה, ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות". "וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה אף על פי שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממייתין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר על פי התורה אשר יורוך". כלומר, הוא מסכים להניח כי במהלך הדורות התרחשו שינויים לשני הצדדים, היינו: מחלות שהוגדרו על ידי חז"ל כחשוכות מרפא ניתנות לריפוי, ולהיפך, מחלות שלא הוגדרו על ידם כ"טריפה", בימינו הן מובילות למוות בטוח, ומכל מקום, דברי חז"ל במקומם עומדים, חרף אותם שינויים כה בולטים.

מדוע?

ה"חזון איש" זצ"ל (יו"ד סימן ה' ס"ק ג') מפרש את דברי הרמב"ם, תוך שהוא מציב כללים חשובים מאד ביסודות התורה.

הקב"ה ברא רפואות לכל המחלות: תחילה הוא מוכיח, שהקב"ה, יוצר הכל, ברא תרופות ורפואות לכל המחלות. הנה, בגמרא (בבא בתרא ע"ב) נאמר, כי קיים עשב שיכול להחיות מתים. היכן הוא? בעבר היה קיים ספר רפואות שעל פיו היו מתרפאים מיד, עד שחזקיהו גנזו (פסחים נ"א), כיצד תרופות אלו לא 'התגלו' ולא 'הומצאו' בימינו? אין זאת, הוא מסיק, אלא שהקב"ה מנווט וקובע באלו מקומות ובאלו תקופות יתגלו תרופות מסויימות למחלות מסויימות ואימתי הן יעלמו כלא היו. מעתה, ברור לנו, כי גם אותן מחלות שנושאתיהן הוגדרו על ידי חז"ל כ"טריפות", אינן חשוכות מרפא, שהרי רפואתן קיימת אלא שהיא נעלמת מאיתנו, ועלינו לברר, לפי אלו הגדרות חז"ל בחרו מחלות מסויימות שיוגדרו כ"טריפה", אחר שבוודאי הם ידעו היטב, כי לכל המחלות קיימת תרופה.

"טריפות" נקבעו על פי תקופת חז"ל שהוגדרה כ"שני תורה": ובכן, ממשיך ה"חזון איש" זצ"ל. הגמרא (עבודה זרה ט"ו/א) אומרת, כי אלפיים השנים הראשונות לבריאת העולם הן "תהוה", היינו, שעדיין לא ניתנה תורה. ואלפיים השנים הבאות הן "שני אלפים תורה", וכבר בספרו של אדם הראשון נכתב "רבי ורב נתן סוף משנה, רב אשי ורבינא סוף הוראה" (בבא מציעא פ"א/א). היה, איפוא, על חז"ל, שחיו בתקופת "שני אלפי תורה" לקבוע, לאלו "טריפות" התכוונה התורה. מאחר שלכל המחלות יש תרופות, הם קבעו, כי המחלות שלא היתה להן תרופה באותה תקופה, "שני אלפי תורה", הן הן המחלות שהתורה כיוונה אליהן. לפיכך, גם אם יתרחשו שינויים מפליגים בבריאות היצורים, אין לשנות את הוראותיהם של חכמינו זכרונם לברכה [ועיין שו"ת "אגרות משה" חו"מ ח"ב סימן ע"ג אות ד', וע"ע מ"ש" הנצי"ב זצ"ל ב"העמק דבר" שמות כ"ב/ב ו"העמק שאלה" שאילתא קכ"ה].

לאור האמור, הכלל הנקוט בידינו, כי "טריפה" הוא בעל חיים שימות בתוך שנים עשר חודשים מחמת מחלה או מכה שלקה בהן, מקבל צביון אחר ושונה מן המקובל. שכן, בפשטות, עצם העובדה שבעל החיים לא יהא מסוגל לחיות שנים עשר חודשים, היא העילה להגדרתו כ"טריפה". ברם, לאחר שהתוודענו לכך שלכל מחלה יש רפואה, והקב"ה, באמצעות חכמינו זכרונם לברכה, הצביע על מחלות מסויימות שבעל חיים שלקה בהן הוא "טריפה", הרי שכלל זה אינו אלא "סימן" שנקטו חכמים ללמדנו, כי בעל חיים שלקה באחת המחלות שהופכות אותו ל"טריפה", אינו מאריך ימים מעבר לשנים עשר חודשים.

דף ס"א/ב בן פקועה

בן פקועה - המחלוקות, הראיות והדחיות

בסוגיות הבאות נעסוק בדינו של "בן פקועה". "בן פקועה" הוא עובר של בהמה שהוצא מרחמה לאחר שנשחטה כדת וכדין. אף על פי שהעובר לא נשחט, דרשו חז"ל מן הפסוק (ויקרא י"א/ג) "כל...

השיעור מתקיים כבר במשך שנים רבות ושמש בית הכנסת נוהג לכבד את הלומדים בכוסות קפה ובכוסות תה. איש אינו משלם לו על פעלו, הוא עושה זאת מרצונו ובחפץ לב, וזו בדיוק הסיבה בעטייה לא מעט ממשותפי השיעור רגנו והביעו את אי שביעות רצונם על התנהגותו של השמש דן.

כמה דברים אמורים?

השמש המסור נוהג היה להגיש לקהל הלומדים כוסות מלאות עד מחציתן בלבד. ותו לא. **לו** רק ביקשת, היה מביא מהדורה חוזרת ונשנית של חצאי כוסות תה, עד שתרווה נפשך, אך לעולם לא מילא יותר מחצי כוס.

יושבי השיעור כבר היו מחליפים ביניהם אמרות קבועות עם הגיע מועד חלוקת השתייה. בחורף היו רוטנים לעברו כי ברצונם לחמם את כפות ידיהם הבלביות מעבודה על דפנותיה של כוס תה מלאה וגדושה. בימי הקיץ המהבילים טענו מולו, כי ברצונם ללגום לגימה הגונה כדי להרוות את צמאונם. אך הלה בשלו. אוטם את אזניו משמוע. מגיש את כוסות תה והקפה במסירות ובהאבה שאין לה גבולות. אך בשום פנים ואופן אינו נענה לבקשה הפשוטה והכל כך מתבקשת - כוס מלאה **חלפו** עברו שנים, ומאומה לא השתנה.

בתקופה האחרונה חלה השמש וביקש מבנו כי יעשה עמו חסד ויילך תחתיו לבית הכנסת כדי לכבד את באי השיעור בכוסות תה ובכוסות קפה. הן הסכים בחפץ לב למלאת רצון אביו. בהגיעו לבית הכנסת קיבלוהו הכל בזרועות פתוחות, שאלו לשלום אביו, ולכשתוודעו כי בא למלא את מקומו עדי יחלים, החליקו חיוך רחב מתחת שפמם; היום יזכרו לכוס תה מלאה...

מגיד השיעור החל לשאת את דבריו בעוד הבן המסור שוקד על המלאכה במטבחון. הוא הכין מגש עם כוסות, שפת לתוכן רותחין, חלט בהן עלי תה עם נענע, בזק עליהם סוכר ועמד לצאת אל הלומדים, והנה, נשמעו פסיעותיו הכבדות של אביו החולה.

ממיתו נזעק השמש החולה, אחר שנזכר כי שכח להורות לבנו את ההוראה החשובה מכל: אל תמלא יותר מחצי כוס. לפיכך, הזדרז השמש אל בית הכנסת, השיב את בנו עם המגש אל המטבחון, ועמל למזוג מחצית מכוסות התה המלאות לכוסות ריקות. אל תמלא יותר מחצי כוס.

- **אבא**, איזה בושות! למה?

- **שתיקה**.

- **אבא**, מדוע?

- **זה ענייני בלבד**.

הבן התעקש ובסופו של דבר הסכים האב לספר **דע** לך, כי מעולם לא סיפרתי לאיש את הסיבה. **בני** יקירי, הסביר האב בקול רחום. בין משתתפי השיעור נמנים שני יהודים שידיהם רועדות. אין להם שליטה מלאה על ידיים. אם אביא להם כוסות מלאות, עלולה השתיה להישפך מתוך הכוס ובושה וכלימה תכסם. אם אביא לכולם כוסות מלאות ולהם אביא חצאי כוסות, גם כן יתיבישו. מוגבלותם מבלוט.

לפיכך, זה שנים על גבי שנים, אני מביא לכולם חצאי כוסות. מוטב לספוג בזיונות והעלבות, ובלבד שלא אגרום בושה לשני יהודים אלה.

★ ★ ★

מעשה זה נמנה על אותם המעשים שאפשר לספר כאשר נדרשים להמחיש למי שזקוק להמחשה, מה פירוש "עם סגולה".
"כי בנו בחרת, ואותנו קידשת מכל העמים".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף סז/ב תוד"ה דיקא נמי... בתר תריסר ירחי שתי שרי

מי לא יצא מן התיבה

בעלי התוספות מצטטים את הגמרא לעיל (נח/א) האומרת, שבעל חיים נטול עצמות, אינו חי יותר משנים עשר חודש.

הלכה זו שימשה את בעל הבאר שבע בבואו לבאר את מאמר חז"ל (בסנהדרין קח/ב) המפרשים את הפסוק (בראשית ח' טי) "למשפחותיהם יצאו מן התיבה" - "למשפחותיהם ולא הם".

מדוע?

מסוים שהיו בתיבה גם בעלי חיים נטולי עצמות; הללו מתו כדרכם במהלך שנת המבול, ורק בניהם יצאו מן התיבה... - "למשפחותיהם, ולא הם".

דף סז/ב הולך על גחון

ללכת על גחון

ליד הפסוק (ויקרא יא/מב) "כל הולך על גחון", מצויין בחומשים, כי פסוק זה הוא חצי התורה באותיות.

רמז יש כאן, אמרו בשם הרבי מגור, בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל: אף אם כבר למדת מחצית מהתורה - אל תחזיק טובה לעצמך, המשך ללכת על גחון, בענווה ובפשטות... ("מעיינה של תורה" שמיני יא/מב).

דף סז/ב הולך על גחון זה נחש

סופו של גאון

האות "ואו" של המילה "גחון", כתובה בהגדלה בספר התורה. ללמדך, שאם האדם מתגאה וזוקף את קומתו כאות "ואו", מראים לו את הנחש, שסוף גאותו היתה שנעשה שפל שבשפלים והולך על גחון... ("פרדס יוסף", שמיני).

דף עא/ב טהרה בלועה

השמן שהתרבה - טהרה בלועה!...

ידועה היא קושיית הבית יוסף בהלכות חנוכה, מדוע חנוכה נקבע למשך שמונה ימים, הלא בפך השמן היה די שמן ליום אחד; הנס, התרחש, איפוא, במשך שבעה ימים בלבד?

לעילוי נשמת

מרת מלכה שוורץ ע"ה

ב"ר חיים יהושע עדער ז"ל נלב"ע כ' בתמוז תשל"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידינו הר"ר טוביה אליעזר שוורץ ומשפ' שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת

מרת דאבריש וידנסקי ע"ה

ב"ר אברהם וסרצ'ג ז"ל נלב"ע כ"ג בתמוז תש"ס

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר שלמה זבולון בן דוד

ז"ל ב"ר יעקב צבי ובת שבע ז"ל נלב"ע כ"ב בתמוז תשנ"ו תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו - ירושלים

בבהמה אתה תאכלו", כי בן פקועה זה ניתר לאכילה בשחיטתה של אמו. הרמב"ן (שמות טו/י מבאר, כי בלשון התורה עיתים שהאותיות "בית" ו"פה" משמשות לביטוי אותה כוונה. "בן פקועה", היינו: בן פקועה, שיצא לאוויר העולם משנבקעה כרסה של אמו.

במאמר הבא נתמקד בחקירה יפה מבית מדרשם של גדולי האחרונים, ובראיות נפלאות שהציבו הצדדים למחלוקת לכאן ולכאן.

השאלה שיש לדון בה היא, אם "בן פקועה" מותר באכילה משום שהתורה לימדתנו ששחיטת אמו כמוה כשחיטתו של העובר, או שמא גזירת הכתוב היא שהוא מותר באכילה, אך אין להחשיבו כמי שנשחט.

בעל ה"זכר יצחק" זצ"ל, הידוע בכינויו ר' איצ'לה פונוביז'ער, מצטט את הגמרא (תמורה יב/א המסתפקת, אם עובר בהמה שהוקדש לקרבן ואמו, שאינה קרבן, נשחטה מחוץ למקדש, נחשב כקרבן שנשחט מחוץ לבית המקדש. לו, אומר הגאון, "בן פקועה" אינו נחשב כמי שנשחט כלל, אין מקום לנידון זה של הגמרא, שהרי העובר לא נשחט, ואין כל עילה להתייחס אליו כ"שחוט חוץ".

בדומה לכך הוכיח בעל ה"מקור ברוך" זצ"ל ("ח"א סימן ל"ד אות ט"ו) מדעת חכמים (פרה פרק י"ב משנה א' לפי פי הרא"ש והר"ש), שפרה מעוברת אינה ראויה לשמש כפרה אדומה, משום שלצורך פרה אדומה יש לשחוט בהמה אחת בלבד ולא שתי בהמות. הרי לנו, כי "בן הפקועה" נחשב כמי שנשחט בעצמו.

ואילו בעל ה"לב אריה" (לקמן ע"א רש"י ד"ה "דעובר") מוכיח להיפך, מן הגמרא האומרת, כי "בן פקועה" מותר באכילה גם אם נמצא מת. מאחר ששחיטת מת אינה נחשבת 'שחיטה', מוכח בעליל, כי "בן פקועה" אינו מותר משום שנחשב כמי שנשחט, אלא גזירת הכתוב היא, שכל הנמצא במעי הבהמה השחטה, נאכל.

בעל ה"נאות יעקב" (סימן כ"ב אות ו') מוכיח מהגמרא (לקמן ע"ב), ש"בן פקועה" מותר מגזירת הכתוב, ואינו נחשב כמי שנשחט. בגמרא נחלקו האמוראים, אם חלבו של "בן פקועה" אסור, ככל חלב בהמה. אם סיבת היתר אכילת בן פקועה היא מפני שנחשב כמי שנשחט, אין כל הבנה בכך שחלבו של בן פקועה יהא מותר, וכי במה הוא שונה מבהמה רגילה שנשחטה. על כרחך, שהיתר אכילתו נובע מגזירת הכתוב שכל הנמצא במעי הבהמה השחטה מותר באכילה, ולפיכך נחלקו האמוראים אם חלבו של העובר כלול בהיתר זה.

לפנינו ראיות מוצקות לשני הצדדים, ויש בכך כדי להעניק הבנה מסויימת על עולמם הנפלא של בני הישיבות ואברכי הכוללים, הממשיכים לדון בסברות אלו ובודקים, כיצד ידחה גאון פלוני הוכחה נפלאה זו שהוצגה נגד שיטתו, ולהיפך. כדי להתבשמ מעט מעולמה של תורה, בחרנו לסיים את המאמר בראיה ניצחת, לכאורה, ובדחייתו.

הגאונים רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל ורבי יצחק זאב סולוביצ'יק זצ"ל, החליפו ביניהם מכתבים בנידון זה. באחד המכתבים טען בעל ה"חזון יחזקאל", כי בן פקועה אינו נחשב כמי שנשחט, שאם לא כן, לא ניתן להבין את הגמרא (לקמן ע"ב) האומרת, ש"בן פקועה" שנמצא במעי הבהמה שחטה שהיא "טריפה", אינו מותר באכילה. אם "בן פקועה" נחשב כמי שנשחט, מדוע יש לאוסרו?

הגרי"ז מבריסק זצ"ל (חידישו מין ר"ז הלוי עמ' 458) דחה הוכחה זו, תוך שהוא מסתמך על קביעתו של אביו, הגר"ח מבריסק זצ"ל, ששחיטת "טריפה" אינה נחשבת שחיטה המתירה באכילה, וממילא, אומנם העובר נשחט, אך בשחיטה שאינה מועילה [עייני שם מה שהוסיף בביאור הדברים [עייני כל זה ב"אתון דאורייתא" לגאון רבי יוסף אנגל זצ"ל, סימן י"ד, ועייני ב"קהילות יעקב" סימן י"ט מש"כ ביישוב הסתירות].

דף עא/ב הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו

מחזיק תיק התפילין יכנס קודם!

פעם אירע, שבעל ה"בית הלוי" זצ"ל נוכח בשני אנשים שעמדו להכנס לבית הכנסת, וכל אחד מהם כיבד את חברו להכנס ראשונה. האחד, חבוש בתפילין, והשני החזיק את תיק תפיליו תחת זרועו. לכאורה, יש לכבד את היהודי החבוש בתפילין להכנס ראשונה, אך ה"בית הלוי" הורה, כי היהודי לובש התפילין, יכבד את רעהו להכנס לפניו! והוכחתו ממשנה המובאת בגמרתנו.

יהודי הנכנס לבית שפשה בו נגע צרעת נטמא מיד, פסוק מפורש הוא (ויקרא יד/מו): "והבא אל הבית... יטמא". ברם, בגדיו נטמאים רק אם הוא שוהה בבית פרק זמן מסויים, אך הנכנס לבית ובגדים בידיו, הם נטמאים מיד, רק בגדים שהוא לבוש בהם, אינם נטמאים מיד. מכאן, סיים ה"בית

נר ה' נשמת אדם

הלוי, שבשעה שהבגד לבוש על האדם, הוא אינו נחשב כחפץ בעל עצמיות, אלא כטפל לאדם, ולפיכך אינו נטמא מיד, משום שכניסתו אל הבית אינה 'מורגשת', אך בשעה שהבגד אינו משמש כלבוש, הוא נטמא מיד.

לפיכך, האוחז את התפילין בידי ייכנס תחילה, שכן, בשעה שהתפילין חבושות על היהודי, חשיבותן העצמית אינה מודגשת, והיהודי החובשן הוא הנכנס לבית הכנסת, ואילו הן כטפלות אליו. לעומת זאת, בשעה שהתפילין צרות בשקית, הרי התפילין נכנסות לבית הכנסת במלא הדרן ויש להקדימן ("פסקי תשובה" סימן קנ"ז, ועיין שם בהערה ובמצויין שם. עיין עוד ביצה טו/א שתפילין בשבת אינן משא, וכאמור, זהו מפני שנחשבות מלבוש).

היו שהעירו, כי לכאורה על לובש התפילין להכנס תחילה, מפני כבוד מצוות התפילין שהוא מקיים. אכן, במשנה (ביכורים פרק ג' משנה ג') נאמר, שהכל היו קמים ועומדים לכבוד נושאי הביכורים שבאו ירושלימה וקיימו את מצוות ביכורים. ברם, נחלקו הדעות, אם ממשנה זו ניתן ללמוד שחובה לעמוד בפני כל אדם המקיים מצווה (עיין "פתחי תשובה" יו"ד סימן רנ"ו ס"ק א', רע"ב ביכורים שם), או שמא, הלכה זו נאמרה לגבי ביכורים בלבד (עיין ירושלמי ביכורים שם, ובפ"י המשניות לרמב"ם).

אמנם, גם לפי הסוברים שחובה לעמוד בפני כל יהודי המקיים מצווה, עדיין קיים חילוק פשוט וברור בין המקרים. שכן, הדוגמא המובאת על ידי המשנה, היא מצוות ביכורים, ויהודים אלו קיימו מצווה בפועל בעת הליכתם לבית המקדש להביא את הביכורים בית ה'. לא כן, חובש התפילין, שלאחר שהניח את התפילין המצווה מתקיימת בו, אך לא על ידי מעשה [לולי חילוק זה, נצטרך לעמוד בפני כל יהודי לובש ציצית...].

דף עא/ב טהרה בלועה

האם יש לנהוג דיני טומאה בעובר כהן

בסוגייתנו אנו למדים, כי "טהרה בלועה" אינה נטמאת. וכגון, אדם שבלע טבעת ונכנס לאהל המת, הוא נטמא והטבעת אינה טמאה, משום שהיא בלועה. במאמר הבא נעסוק בהלכה שהתחדשה על ידי חלק מן האחרונים, לגבי איסור טומאה לכהנים.

גם בזמן הזה, שכולנו טמאי מתים, הכהנים הזכרים מוזהרים שלא לטמא את עצמם בשנית (עיין רמב"ם וראב"ד הל' נזירות פ"ה הל' י"ז וב"משנה למלך" הל' אבלות פ"ג הל' ה' ובס' המפתח שם). משכך, נדרש ה"רקח" (הובא בש"ך יו"ד סימן שע"א ס"ק א') לשאלה, כיצד אשת כהן מעוברת רשאית להכנס לאהל המת ואינה חוששת שמא עוברת זכר? ה"רקח" השיב, כי מאחר שהעובר ספק זכר וספק נקיבה, וכמו כן ספק אם יולד או ייהא נפל, הרי לפנינו ספק ספיקא, ואין להחמיר.

העובר בלוע, וכיצד הוא נטמא? הפוסקים (עיין "מגן אברהם" או"ח סימן שמ"ג ס"ק ב'; "פתחי תשובה" יו"ד שם ס"ק א'; שו"ת רדב"ז סימן ר' ועוד) נזעקו למקרא תשובתו של ה"רקח". האם ה"רקח" סבר שעובר מסוגל לקבל טומאה? האם הוא נקט שהאיסור לטמאות כהן תקף גם לגבי עובר? (עיין קונטרס קבא דקושיא, וב"קובץ שיעורים" ח"ב סימן מ"א). על כולנה הקשו האחרונים, לשם מה ה"רקח" נדרש להיות זה של "ספק ספיקא", הרי העובר בלוע במעי אמו, ולמדנו בגמרתנו, שטהרה בלועה אינה נטמאת. פשוט וברור, איפוא, שאמו רשאית להכנס לאהל המת ללא חשש, מה צורך יש בהיתר "ספק ספיקא"?

איסור טומאה ואיסור כניסה: מכח קושיה עצומה זו, אחרונים רבים (שו"ת "זכר יצחק" סימן ס"ז, שו"ת "אחיעזר" ח"ג סימן ס"ה, "קובץ שיעורים" ח"ב סימן מ"א) מחדשים, כי מלבד האיסור לכהן להטמא למת, חל עליו איסור נוסף להכנס לאהל המת. כלומר, שני איסורים נפרדים הם, הטומאה והכניסה (עיין ש"ך סימן ש"ע ס"ק ד' ותורת הנזיר נזירות ג-ג). מעתה, אף על פי שהעובר אינו נטמא, מחמת היותו טהרה בלועה, הדין היה נותן לאסור על אמו להכנס לאהל המת. לפיכך, נזקק ה"רקח" להיות "ספק ספיקא" אשר לפיו, הותרה כניסתה לאהל המת. היוצא מכך הוא, כי במקרה שלא קיים ספק לגבי זהותו של העובר וידוע כי הוא זכר, אשת הכהן אינה רשאית להכנס לאהל המת.

ברם, חידוש עצום זה, אינו מוכרח כל עיקר. היו שפירשו ("נתיב חיים" על "שולחן ערוך" או"ח שם), כי דברי ה"רקח" נסובים על יולדת הנכנסת לבית שיש בו מת, כדי ללדת באותו בית. מעתה, הנידון אינו לגבי "טהרה בלועה" בהיותו עובר, אלא לאחר לידתו, כאשר התינוק הכהן ייטמא מהמת המצוי בבית. על כך עונה ה"רקח", כי לפנינו ספק ספיקא. ספק זכר ספק נקיבה, וספק נפל (ועיין "משנה ברורה" סימן שמ"ג ס"ק ג'). כמוכּן, לאור פירוש זה מתאדות מאליהן השאלות, האם ה"רקח" סבר שעובר מסוגל לקבל טומאה, והאם יש איסור לטמאות עובר כהן, שכן, פסקו של ה"רקח" נסוב, על התינוק הכהן העומד לצאת לאוויר העולם.

תירוץ גאוני מופיע בשם ה"שואל ומשיב": בעלי התוספות (שבת כא/ב) כותבים, כי היה ניכר על כד השמן שלא הוסט על ידי הטמאים, כי אם היה מוסט על ידם היה נטמא.

כרם. יתכן לתרץ, שהשמן אכן הוסט על ידם, אלא שהשמן שנתרבה בנס כבר היה מצוי בו ככה, בבחינת "טהרה בלועה" שאינה מקבלת טומאה, וכשנתרבה השמן, בטל המיעוט הטמא ברוב הטהור. נמצא, שגם ביום הראשון היה נס, שאלמלא כן, לא היה ניתן להדליק בשמן זה גם ביום הראשון (שו"ת רביעאה ח"ב סי' ק"ד).

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
 מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
 הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינוך התקשר עכשיו: 3764*3

לעילוי נשמת
 הרה"ח ר' **חיים אריה הנדלר** ז"ל
 ב"ר משה יוסף ז"ל נלב"ע כ' בתמוז תשכ"ו
תנצב"ה
 הונצח ע"י ידידו הרה"ר **אברהם הנדלר**
 ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת
 מרת **צהלה (לואיז) בת גורג'יה** ז"ל
 נפטרה ביום כ"ב אייר תשע"ט
תנצב"ה
 הונצחה ע"י בנה ידידו **אפרים מועלם** שיחיו

לעילוי נשמת
 מרת **חנה שרה גלדצהלר** ע"ה
 ב"ר נפתלי שמואל ז"ל נלב"ע כ"ג בתמוז תשכ"ז
תנצב"ה
 הונצחה ע"י בנה ידידו
 ר' **לוסיאן גלדצהלר** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת
 הרה"ח ר' **משה יצחק זיסר** ז"ל ב"ר אהרן שרגא ז"ל
 נלב"ע כ' בתמוז תשנ"ז, ממייסדי ומקימי בית המדרש סוכוטשוב בני-ברק **תנצב"ה**
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו